

Apèndix

RELACIO DELS MUNICIPIS QUE FORMEN LA COMARCA DE LA SEGARRA SEGONS L'ENQUESTA DE L'ANY 1931¹

ARGENÇOLA	MONTOLIU DE SEGARRA
L'ARANYO	MONTORNES DE SEGARRA
ARBECA	NALEC
BELIANES	LES OLUGES
BELLPRAT	ELS OMELLONS
CALAF	ELS OMELLS DE NA GAIA
CALONGE DE SEGARRA	ORPI
CARME	PASSANANT
CASTELLFOLLIT DE RIUBREGOS	LES PILES
CERVERA	PINOS
CIUTADILLA	PORTELL
CONESA	ELS PRATS DE REI
COPONS	LA PRENYANOSA
L'ESPLUGA CALBA	PUJALT
ESTARAS	ROCAFORT DE VALLBONA
LA FIGUEROSA	ROCALLAURA
FORES	RUBIO
FREIXENET DE SEGARRA	SANT ANTOLI I VILANOVA
FULLEDA	SANT MARTI DE SESGUEIOLES
GRANYANELLA	SANT MARTI DE TOUS
GRANYENA DE SEGARRA	SANT PERE DELS ARQUELLS
GUIMERA	SANT PERE SALLAVINERA
IVORRA	SANTA COLOMA DE QUERALT
JORBA	SANTA PERPETUA DE GAIA
LLANERA	SAVALLA DEL COMTAT
LLORAC	SEMAN
LA MANRESANA	TALavera
LA MOLSOSA	EL TALLADELL
MONTMANEU	TARRES

---

1. Extret del llibre *Divisió Territorial. Estudis i Projectes. Nomenclàtor de Municipis*, publicat el mes d'abril de l'any 1933, per la Ponència per a la Divisió Territorial de Catalunya.

TORA DE RIUBREGOS
 VALLBONA DE LES MONGES
 VALLFOGONA DE RIUCORB
 VECIANA

VERDU
 EL VILOSELL
 VINAIXA

RESUM DE L'ENQUESTA

Cursada a tots els Ajuntaments de Catalunya, el mes de novembre del 1931, per tal de fixar les comarques segons el concepte popular i establir els mercats segons la convergència de relacions comercials comarcals.

Hom recorda que l'enquesta fou feta amb les tres preguntes següents:

- 1.ª.— A quina comarca creieu que pertany el vostre poble?
- 2.ª.— A quin mercat hi ha costum d'anar?
- 3.ª.— A quins altres mercats va hom també, a més de l'anterior?

A més, acabava amb aquesta qüestió: "Si teniu alguna observació a fer respecte a la comesa d'aquesta ponència, podeu anotar-la a continuació".

(Solament hi transcrivim les respostes dels pobles que diuen que pertanyen a la comarca de la Segarra i els colindants amb ella incluint-hi la Ribera de Sió, ja que una porció d'ella, posteriorment, passaria a formar part de la nova comarca de la Segarra).²

COMARCA DE LA SEGARRA

PARTIT JUDICIAL DE LES BORGES

<i>Municipi</i>	<i>Comarca</i>	<i>Mercat</i>	<i>A. Mercat</i>
Les Borges Blanques	Borges	el propi	_____
L'Albi	Garrigues	Lleida	Montblanc
Arbeca	Urgell-Segarra	Mollerussa	Les Borges
Belianes*	Segarra	Tàrrega	Mollerussa
Cervià	Garrigues	cap	_____
L'Espluga Calba	Baixa Segarra	Lleida	Tàrrega
La Floresta	Urgell	Les Borges	Mollerussa
Fulleda	Segarra	L'Espluga de Francolí	Montblanc
Els Omellons	Segarra	Les Borges	Mollerussa
La Pobra de Cérvoles	Garrigues	Montblanc	Lleida
Puiggròs	Garrigues	Lleida	_____
Tarrés	_____	_____	_____
El Vilosell	Segarra	Montblanc	Lleida
Vinaixa	Segarra	Reus	Lleida

* Encara que pertanyi a la Segarra, per considerar-se de secà, per la seva situació plana podria formar part de la comarca d'Urgell, si no en faltés l'element aigua.

2. Extret del llibre *Divisió Territorial. Estudis i Projectes. Nomenclàtor de Municipis*, publicat el mes d'abril de l'any 1933, per la Ponència per a la Divisió Territorial de Catalunya. pàgs. 83, 85.

PARTIT JUDICIAL DE CERVERA

<i>Municipi</i>	<i>Comarca</i>	<i>Mercat</i>	<i>A. Mercat</i>
Cervera*	<i>Segarra</i>	el propi	_____
L'Aranyó	<i>Segarra</i>	Cervera	Tàrrega
Ciutadilla	<i>Segarra</i>	Tàrrega	_____
Claravalls	Urgell	Tàrrega	Agramunt
Estaràs	<i>Segarra</i>	Cervera	Sant Ramon
La Figuerosa	<i>Segarra</i>	Tàrrega	Cervera
Freixenet-Altadill	<i>Segarra</i>	Sant Guim	Cervera
Granyena de Cer- vera	<i>Segarra</i>	Cervera	Tàrrega
Granyenella	<i>Segarra</i>	Cervera	Tàrrega
Guimerà	<i>Segarra</i>	Tàrrega	Sta. Coloma
Ivorra	<i>Segarra</i>	Torà	Sant Ramon
Maldà	Tàrrega	Tàrrega	_____
La Manresana	<i>Segarra</i>	el propi	Cervera
Montoliu de Cer- vera	Cervera	Cervera	Sta. Coloma
Montornès	<i>Segarra</i>	Tàrrega	Cervera
Nalec	Ribera de Riucorb	Tàrrega	_____
Les Oluges	Cervera	Cervera	Manresana
Els Omells de Na Gaia	<i>Segarra</i>	Tàrrega	Montblanc
Portell	<i>Segarra</i>	Cervera	Calaf
Preixana	Urgell	Tàrrega	Mollerussa
La Prenyanosa	<i>Segarra</i>	Cervera	Guissona
Rocafort de Vallbona	<i>Segarra</i>	Tàrrega	_____
Rocallaura	<i>Segarra Baixa</i>	Tàrrega	Montblanc
Sant Antolí i Vila- nova	Cervera	Cervera	Sta. Coloma
Sant Martí de Maldà	Tàrrega	Tàrrega	_____
Sant Pere dels Ar- quells	<i>Segarra</i>	Cervera	Sta. Coloma
Talavera	<i>Segarra</i>	Cervera	Sta. Coloma
El Talladell	<i>Segarra</i>	Tàrrega	_____
Tàrrega**	Tàrrega	el propi	
Vallbona de les Mon- ges	<i>Baixa Segarra</i>	Tàrrega	Montblanc
Verdú	<i>Segarra</i>	Tàrrega	_____
Vilagrassa***	Tàrrega	Tàrrega	Cervera

* Tingueu en compte que Cervera és considerada la capital de la comarca de la Segarra.

** Ben aviat serà tramès un informe detallat referent a la comarca.

*** Que es tingui en compte ésser inclòs el nostre poble a la comarca de Tàrrega, ja que està a 2 Kms.

PARTIT JUDICIAL D'IGUALADA

<i>Municipi</i>	<i>Comarca</i>	<i>Mercat</i>	<i>A. Mercat</i>
Argençola	<i>Segarra</i>	Sta. Coloma	Igualada
Bellprat	<i>Baixa Segarra</i>	Sta. Coloma	Igualada
Calaf*	<i>Segarra</i>	el propi	_____
Calonge	<i>Segarra</i>	Calaf	Torà
Carme	<i>Igualada-Segarra</i>	Igualada	Capellades
Castellfollit de Riubregós	<i>Segarra</i>	Calaf	Torà
Copons	<i>Segarra</i>	Igualada	Calaf
Jorba	<i>Segarra</i>	Igualada	Sta. Coloma
Montmaneu	<i>Segarra</i>	Sant Guim	Sta. Coloma
Odena	<i>Igualada</i>	Igualada	_____
Orpí	<i>Segarra</i>	Igualada	Capellades
Els Prats de Rei	<i>Segarra</i>	Calaf	Igualada
Pujalt	<i>Segarra</i>	Calaf	Manresana
Rubió	<i>Segarra</i>	Calaf	Igualada
Sant Martí de Tous	<i>Segarra</i>	Igualada	Sta. Coloma
Sant Martí de Ses- gueioles	<i>Segarra</i>	Calaf	_____
Sant Pere Sallavi- nera	<i>Segarra</i>	Calaf	_____
Santa Margarida de Montbui	<i>Igualada</i>	Igualada	Sta. Coloma
Santa Maria de Miralles	<i>Igualada</i>	Igualada	_____
Veciana	<i>Segarra</i>	Calaf	Igualada

* Calaf és la capital de la Segarra, havent-hi nou pobles, set dels quals no poden comunicar-se entre ells sense passar forçosament per Calaf.

PARTIT JUDICIAL DE MANRESA

<i>Municipi</i>	<i>Comarca</i>	<i>Mercat</i>	<i>A. Mercat</i>
Aguilar de Segarra	Bages	Manresa	Calaf
Castellfollit del Boix	Bages	Igualada	Manresa
Fonollosa	Bages	Manresa	Calaf
Rajadell	Bages	Manresa	_____

PARTIT JUDICIAL DE MONTBLANC

<i>Municipi</i>	<i>Comarca</i>	<i>Mercat</i>	<i>A. Mercat</i>
Blancafort	Conca de Barberà	Montblanc	L'Espluga de F.
Conesa	<i>Segarra</i>	Sta. Coloma	Sarral
L'Espluga de Fran- colí	Conca de Barberà	Reus	_____
Forès	<i>Segarra</i>	Sarral	Montblanc
Llorac	Sta. Coloma de Q.	Sta. Coloma	Sarral
Montbrió de la Mar- ca	Conca de Barberà	Sta. Coloma	_____
Passanant	<i>Segarra</i>	Tàrrega	Sarral
Les Piles	Sta. Coloma de Q.	Sta. Coloma	_____
Querol*	Valls	Valls	_____
Rocafort de Que- ralt	Conca de Barberà	Sta. Coloma	Sarral
Santa Coloma de Queralt**	<i>Baixa Segarra</i>	el propi	_____
Santa Perpètua***	<i>Baixa Segarra</i>	Sta. Coloma	_____
Sarral	Conca de Barberà	Valls	Montblanc
Senan	<i>Segarra</i>	L'Espluga de F.	Montblanc
Savallà del Comtat	Sta. Coloma de Q.	Sta. Coloma	Sarral
Vallfogona	<i>Segarra</i>	Tàrrega	Sta. Coloma
Vimodí	Conca de Barberà	Montblanc	Valls

* Actualment pertany aquest poble al partit de Montblanc, la qual cosa ocasiona molts perjudicis per no haver-hi vies de comunicació.

** En temps oportú serà tramesa una Memòria demostrativa perquè sigui respectada la unitat d'aquesta comarca.

*** Fan seva la Memòria redactada per l'Ajuntament de Santa Coloma.

PARTIT JUDICIAL DE SOLSONA

<i>Municipi</i>	<i>Comarca</i>	<i>Mercat</i>	<i>A. Mercat</i>
Biosca*	Solsona	Solsona	_____
Llanera	<i>Segarra Baixa</i>	Torà	Solsona
La Mollosa**	<i>Segarra</i>	Calaf	Torà
Pinós	<i>Segarra-Bages</i>	Calaf	Torà
Ponts	Mig Urgell	el propi	_____
Sanaüja	Alt Urgell	Ponts	Torà
Torà***	<i>Baixa Segarra</i>	el propi	_____
Vilanova de l'Agu- da	Alt Urgell	Ponts	Sanaüja

* Biosca no pot separar-se de Solsona, per moltes causes que obliguen i no poden desatendre's.

** Ja ens està bé d'ésser de la comarca de Solsona, però hem d'anar-hi a peu i hi ha set hores.

*** Torà és una capitalitat on afueixen els pobles de Llanera, Ardèvol, La Mollosa, Castellfollit de Riubregós, Ivorra, Vicfred, part de Massoteres i Biosca.

COMARCA DE LA RIBERA DE SIÓ

PARTIT JUDICIAL DE BALAGUER

<i>Municipi</i>	<i>Comarca</i>	<i>Mercat</i>	<i>A. Mercat</i>
Agramunt*	<i>Ribera de Sió</i>	el propi	-----
Cabanabona	Mig Urgell	Ponts	Guissona
Donzell	<i>Ribera de Sió</i>	Agramunt	Artesa de Segre
Oliola	Ponts	Ponts	Agramunt
Preixens	<i>Ribera de Sió</i>	Agramunt	Tàrrrega
Puigverd d'Agramunt	Tàrrrega	Agramunt [†]	Tàrrrega

* Que es procurés estudiar bé la història de la vila d'Agramunt, abans de fer comarques, i nomenar-la un simple agregat d'alguna d'elles, ja que per la seva situació topogràfica, historial i demés, no deu ésser un agregat d'una comarca, sinó la capitalitat de la Ribera de Sió.

PARTIT JUDICIAL DE CERVERA

<i>Municipi</i>	<i>Comarca</i>	<i>Mercat</i>	<i>A. Mercat</i>
Florejacs	Guissona	Guissona	Cervera
Guissona*	Guissona	el propi	-----
Massoteres	Guissona	Guissona	Cervera
Ossó de Sió	<i>Ribera de Sió</i>	Agramunt	Cervera
Les Pallargues	<i>Ribera de Sió</i>	Cervera	Tàrrrega
Sant Guim de la Plana	Guissona	Guissona	Sant Ramon
Torrefeta	<i>Ribera de Sió</i>	Guissona	Cervera
Tarroja	<i>Ribera de Sió</i>	Cervera	Guissona

* Guissona és el cap d'una rica comarca on en un radi de 5 Kms. hi ha vint-i-cinc pobles pertanyents a vuit districtes municipals (Guissona, Massoteres, Sant Guim de la Plana, Torrefeta, Tarroja, L'Aranyó, Les Pallargues i Florejacs).

★★★

POBLES DE LA COMARCA DE LA SEGARRA³

Província de Lleida

L'ARANYÓ	Ratera
El Canós	ARBECA
Concabella	BELIANES
Hostafrancs	Eixaders
Muller	Castellsalvà
Montcortès de Segarra	CERVERA

3. PIERRE VILAR, *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Vol III, pàgs. 163 a 174. (Barcelona, 1966).

CIUTADILLA
L'ESPLUGA CALBA
ESTARAS
Alta - riba
Ferran
Gàver
Vergós Guerrejat
Malacara
Rubió de Cervera o de Gàver
LA FIGUEROSA
Altet
Conill
Riudovelles
FREIXENET DE SEGARRA
Amorós
El Castell de Sta. Maria
La Rabassa
St. Domí
St. Guim de la Rabassa
La Tallada
FULLEDA
GRANYANELLA
La Curullada
Fonolles
La Móra
Saportella
Tordera
GRANYENA DE SEGARRA
GUIMERA
IVORRA
LLANERA
Cellers
Claret de Figuerola
Fontanet
Jovans
Sant Serni
Vallferosa
La MOLSOSA
Enfesta
Prades
Quadrells
MONTORNÉS De SEGARRA
El Mas de Bondia
MONTOLIU DE SEGARRA
L'Ametlla
Cabestany
La Guardiollada
Vilagrasseta
NALEC
Les OLUGES
Montfalcó Murallat
Sta. Fe de Segarra
Els OMELLONS
Els OMELLS DE NA GAIA

PINÓS
Ardèvol
St. Just
Malagarriga
Matadeporros
Matamargó
St. Gra
Sta. Maria dels Horts
Vallmanya
La PRENYANOSA
La Cardosa
Castellnou d'Oluges
Malgrat
Tudela
Queràs
ROCAFORT DE VALLBONA
Llorenç
El Vilet
ROCALLAURA
ST. ANTOLI I VILANOVA
Briançó
Montfar
Montlleó
Montpalau
Pomar
Hostalets
ST. PERE DELS ARQUELLS
Gramuntell
Llindars
Rubinat
La Sisquella
Timor
ST. RAMON DE PORTELL
Guspí
La Manresana
Mont - ros
Viver de Segarra
TALavera
Bellmunt de Segarra
Civit
Pallerols
Pavia
Rodell
Suró
Sta. Fe de Montfred
EL TALLADELL
TARRES
TORA DE RIUBREGÓS
l'Aguda de Torà
VALLBONA DE LES MONGES
Montblanquet
VERDÚ
EL VILOSELL
VINAIXA

Província de Tarragona

CONESA
Torlanda

FORES

LLORAC
Albió
La Cirera
Montargull
Rauric

PASSANANT
Belltall
El Fonoll
La Glorieta
La Pobla de Ferran
La Sala

LES PILES
Biure de Gaia
Figuerola
Guimons
St. Gallard

STA. COLOMA DE QUERALT
Aguiló
El Codony
Can Plaça
La Pobla
Les Roques

STA. PERPETUA DE GAIA
Montalegre
St. Magí de Rocamora o
de Brufaganya
Pontils
Seguer
Vallespinosa
Viladeperdus
Viladeperes

SAVALLA DEL COMTAT
Segura

SENAN

VALLFOGONA DE RIUCORB

Província de Barcelona

ARGENÇOLA
Albarells
Carbasí
Clariana i la Goda
La Plana de Ferran
Porquerisses
Rocamora

BELLPRAT

CALAF

CALONGE DE SEGARRA
Aleny
Durfort
Mirambell
St. Pesselaç o St. Pere dels Ars
El Soler

CARME

CASTELLFOLLIT DE RIUBREGÓS

COPONS
Sant Pere
Viladases

JORBA
St. Genís

MONTMANEU
La Panadella
Les Masies del Prat
Les Masies de la Carretera

ORPÍ
Can Bou
Montserrat
Santa Càndia

Els PRATS DE REI

La Manresana
Puigdemàger
Solanelles

PUJALT
L'Astor
Conill
La Guàrdia Pilosa
Seguers
Vilamajor

RUBIÓ
St. Martí de Maçana

ST. MARTÍ DE SESGUEIOLES

ST. MARTÍ DE TOUS
Albareda
Fiol
Flix
La Roqueta

ST. PERE SALLAVINERA
Boixadors
La Fortesa
La Llavinerà

VECIANA
Biure
Balsareny
La Clau de Miralles
Durban
Miralles de Copons
Montfalcó el Gros
St. Puvim o St. Pere del Vim
Sta. Maria del Camí
Segur

POBLES SEGARRENCES DE LA CONCA DE BARBERA

La Ponència de la Divisió Territorial va afegir a la demarcació de la Conca de Barberà un fragment de la rodalia de Santa Coloma de Queralt, anomenat també Alt Gaià i Baixa Segarra, junt amb una altra part de la plataforma segarrena que corona la Conca per la seva banda de gregal.

El fragment indicat de l'Alt Gaià comprèn els municipis de Les Piles, Santa Coloma de Queralt i Santa Perpètua, tots ells situats entre els 500 i els 750 metres d'altitud en l'apreciació dels corresponents nuclis-cap. Alguns dels llogarrets, en què es descomparteixen els termes, sobrepassen els 750 metres d'altitud; però cap no aconsegueix el miler de metres. Bellprat, que també pertany a l'Alt Gaià, fou mantingut a la Conca d'Oïdena, o comarca d'Igualada, per voluntat del propi Ajuntament.

El conjunt alterós immediat a la Conca de Barberà està format pels municipis de Conesa, Llorac, Passanant, Savallà del Comtat i Senan, situats entre els 650 i els 850 metres damunt del nivell del mar.⁴

<p>Biure Guimons Sant Gallard Figuerola</p>	}	Les Piles
<p>Aguiló</p>		Santa Coloma
<p>Pontils Rocamora Seguer Valldeperes Vallespinosa</p>	}	Santa Perpètua
<p>Torlanda Cogullons</p>	}	Conesa
<p>Rauric Cirera Montargull Albió</p>	}	Llorac
<p>Bellfall El Fonoll La Glorieta La Pobla de Ferran La Sala</p>	}	Passanant
<p>Segura</p>		Savallà del Comtat
		Senan

4. JOSEP IGLÉSIES, *La població de la Conca de Barberà a través de la història*. VIII Assemblea intercomarcal d'estudiosos. (Montblanc, 1966).

POBLES QUE PORTEN EL DENOMINATIU "DE SEGARRA"

A la descripció del Principat que ens fa en Josep Aparici, l'any 1708, no hi trobem cap poble que porti el renom "de Segarra". La qual cosa no vol pas dir que a nivell popular el portessin.

Al Cadastre de l'any 1719 tampoc no n'hi trobem cap.

En el cens del comte de Floridablanca, de l'any 1778, ja n'hi trobem alguns:

Freixenet de Segarra	Santa Fe de Segarra
Granyena de Segarra	Tarroja de Segarra
Montcortès de Segarra	Viver de Segarra
Montoliu de Segarra	

El poble d'Ametlla hi consta amb el renom "de Targa", i el d'Aguilar el porta sol, encara que se'l coneix per "Aguilar de Segarra".

A conseqüència de la nova divisió comarcal de Catalunya, de l'any 1936, la Ponència encarregada d'ella, en posar al dia el nomenclàtor de municipis, es veié precisada a remarcar els noms d'uns quants pobles de la nova comarca amb el renom "de Segarra", encara que alguns d'ells ja el portaven d'antic, per a distingir-los dels seus consemblants d'altres comarques del nostre país:

Calonge de Segarra	Montoliu de Segarra
Freixenet de Segarra	Montornès de Segarra
Granyena de Segarra	Tarroja de Segarra

Per estar inclosos dins de la Segarra, encara que no són municipi, també se'ls dóna aquest renom als pobles de:

Ametlla de Segarra	Montroig de Segarra
Bellmunt de Segarra	Santa Fe de Segarra
Granollers de Segarra	Viver de Segarra
Montcortès de Segarra	

En alguns d'aplicació fou correcta, però en altres, des del punt de vista històric no fou gaire correcte, com el cas de Granollers i Tarroja; en l'enquesta municipal de l'any 1931 aquest últim poble digué pertànyer a la Ribera de Sió, i Granollers, com agregat del municipi de Florejacs, també hi pertany.

Com a detall curiós, podem dir que Montornès de Segarra queda inscrit a la comarca d'Urgell, i Aguilar de Segarra es digué oficialment Aguilar de Boixadors.

L'any 1937 foren bastants els municipis catalans que canviaren de nom, entre ells alguns de la Segarra, com són:

Santa Coloma de Queralt	adopta el nom de Segarra de Gaià
Sant Antolí i Vilanova	adopta el nom de Vilanova de Segarra
Freixenet de Segarra	adopta el nom de Pineda de Segarra

Bibliografia

- D'ABADAL, R. - *Els precedents a la història de Catalunya*. (Barcelona, 1967).
Dels visigots als catalans. (Barcelona).
- BLAZQUEZ, J. M.^a. - *La romanització*. (Madrid, 1975).
- CARRERES CANDI, F. - *Geografia General de Catalunya*. (Barcelona, s. d.).
- COSTA I BOFARRLL, D. - *Memorias de la ciudad de Solsona y su Obispado*. (Barcelona, 1959).
- DURAN I SANPERE, A. - *Llibre de Cervera*. (Tàrrrega, 1973).
1963).
- IGLÉSIES I FORT, J. - *La reconquesta a les valls de l'Anoia i el Gaià*. (Barcelona, 1963).
Com es feia un fogatge (any 1496). VIII assemblea intercomarcal d'estudiosos. (Montblanc, 1966).
El cens del comte de Floridablanca, 1787. (Barcelona, 1969).
Estadístiques de població de Catalunya. El primer vicenni del segle XVIII. (Barcelona, 1974).
- LARA PEINADO, F. - *Lérida romana*. (Lleida, 1973).
- PIQUÉ JOVÉ, J. - *El senyoriu de Verdú*. (Tarragona, 1968).
- PITA MERCÈ, R. - *Lérida paleocristiana*. (Lleida, 1973).
Lérida ilergete. (Lleida, 1975).
- POLIBI. - *Història*. (Barcelona, 1930).
- SEGARRA MALLA, J. M.^a. - *Reculls d'episodis d'història targarina*. (Tàrrrega, 1973).
- SEGURA I VALL, J., Prev. - *Història de Sta. Coloma de Queralt*. (Sta. Coloma de Queralt, 1971).
- VILA, P., - *Resum de geografia de Catalunya*. (Barcelona, 1929).
- VILAR, P. - *Catalunya dins l'Espanya moderna*. (Barcelona, 1964).
La Divisió Territorial de Catalunya. (Barcelona, 1937).
Divisió Territorial. Estudis i projectes. Nomenclàtor de Municipis. (Barcelona, 1933).
- Geografia de Catalunya*. Editorial Aedos. (Barcelona).
- Atlas de Catalunya*. Editorial Diàfora. (Barcelona, 1974).
- Gran Enciclopèdia Catalana*. (Barcelona).